

בש"פ 4476/22 - מדינת ישראל נגד בנימין זאבי

בבית המשפט העליון
בש"פ 4476/22

לפני: כבוד השופטת ג' כנפי-שטייניץ

העוררת: מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב: בנימין זאבי

ערר על החלטות בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 19.6.2022 ומיום 30.6.2022 במ"ת 5925-12-21 שניתנו על ידי השופט א' רובין

תאריך הישיבה: ד' בתמוז התשפ"ב (3.7.22)

בשם העוררת: עו"ד מיכל קליין
בשם המשיב: עו"ד רצון דרחי; עו"ד שרון בן שפר

החלטה

1. לפני ערר על החלטות בית המשפט המחוזי בירושלים (השופט א' רובין) מיום 19.6.2022 ומיום 30.6.2022 במ"ת 5925-12-21 בגדרן הורה על העברתו של המשיב למעצר בפיקוח אלקטרוני בצירוף פיקוח אנושי, במקום ובתנאים שקבע.

עיקרי כתב האישום ותמצית ההליכים בבית המשפט המחוזי

2. הרקע לערר הוצג בהחלטות קודמות של בית משפט זה ועל כן לא ראיתי לחזור על הדברים בהרחבה (ראו: החלטת השופט ד' מינץ מיום 14.4.2022 בבש"פ 2266/22; החלטת השופט י' אלרון מיום 19.5.2022 בבש"פ 3202/22).

3. ביום 3.12.2021 הוגש נגד המשיב כתב אישום המייחס לו עבירת רצח תוך ביצוע עבירה אחרת לפי סעיף 300(א)(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 בנוסחו בעת ביצוע העבירה. על פי המתואר בכתב האישום, בשנת 1986 בעת שהיה המשיב חבר בקהילת "שובו בנים" אשר בראשה עמד הרב אליעזר ברלנד, היה המשיב שותף לרצח המנוח ניסים שטרית ז"ל (להלן: המנוח). המשיב קשר עם בני קהילה אחרים לחטוף את המנוח, לאיים עליו ולהכות אותו על מנת לגרום לו "לחזור בתשובה" ולחדול מלהיפגש עם נשים. על פי המתואר בכתב האישום, בני החבורה הכו את המנוח בידיהם בכל חלקו גופו עד למותו, ובהמשך לכך קברו את המנוח בבור שכרו באדמה.
4. עם הגשת כתב האישום הוגשה בקשה למעצרו של המשיב עד לתום ההליכים נגדו. ביום 14.3.2022 קבע בית המשפט המחוזי כי קיימות ראיות לכאורה לביסוס המיוחס למשיב בכתב האישום וכן קבע כי לא עלה בידו לסתור את חזקת המסוכנות הסטטוטורית שקמה נגדו, בשים לב לעבירה המיוחסת לו. באשר להיתכנותה של חלופת מעצר ציין בית המשפט המחוזי כי עבירת הרצח מלמדת מעצם טיבה על מסוכנות גבוהה המחייבת, ככלל, מעצר עד לתום ההליכים. עם זאת, ציין בית המשפט המחוזי, כי מבלי לגרוע מחומרת המעשים, מתקיימות בעניינו של המשיב מספר נסיבות העשויות להצדיק חריגה מן הכלל האמור, ובהן - העובדה שמדובר בעבירה שבוצעה לפני שנים רבות; המשיב לא ביצע עבירות נוספות לפני או אחרי העבירה המיוחסת לו בכתב האישום; גילו המבוגר של המשיב הקרוב לגיל 70; והיסוד הנפשי של העבירה המיוחסת לו, שהוא אינו יסוד של כוונה או כוונת תחילה להמית את המנוח, עובדה בעלת משקל לעת הערכת המסוכנות. בהתאם לכך הורה בית המשפט המחוזי על עריכת תסקיר מעצר בעניינו של המשיב בו תיבחן האפשרות לשחררו לחלופת מעצר. בית המשפט המחוזי ציין בהקשר זה כי לא ניתן יהיה להסתפק בחלופה שאיננה כוללת מעצר בית בפיקוח אנושי הולם ויתכן גם מעצר באיזוק אלקטרוני.
5. ביום 27.4.2022 הוגש תסקיר מעצר ראשון בעניינו של המשיב בו ציין שירות המבחן כי רמת הסיכון להישנות של התנהגות עוברת חוק מצדו היא גבוהה. כן ציין כי מערך הפיקוח האנושי שהוצע אינו סמכותי ומתאים לנדרש ממצבו של המשיב, ולפיכך המליץ שירות המבחן על מעצרו של המשיב עד תום ההליכים בעניינו.
6. ביום 9.5.2022 התקיים דיון במעמד הצדדים במהלכו נחקרו המפקחים המוצעים ובית המשפט המחוזי התרשם מהם באופן בלתי אמצעי. בתום הדיון, בהחלטתו מיום 10.5.2022, קבע בית המשפט המחוזי כי לא מתקיימים בעניינו של המשיב טעמים טובים המצדיקים סטייה מהמלצתו של שירות המבחן, ולפיכך הורה על מעצרו של המשיב עד לתום ההליכים.
7. המשיב הגיש ערר על החלטה זו של בית המשפט המחוזי. בהחלטתו מיום 19.5.2022, עמד בית משפט זה (השופט י' אלרון) על קביעותיו של בית המשפט המחוזי ולפיהן עילת ההימלטות מן הדין "איננה עוצמתית במיוחד" גם אם היא בעלת משקל, וכן על יתר הנסיבות "המפחיתות" במידה מסוימת את עוצמתן של עילות המעצר", בהן גילו של המשיב, מצבו המשפחתי והעדרו של עבר פלילי. לבסוף הורה כי "בנסיבות האמורות לעיל, סברתי כי נכון יהיה שבאי כוח העורר יניחו בפני שירות המבחן שמות של מפקחים אחרים לצורך בחינת התאמתם במסגרת 'מערך הפיקוח' המוצע על ידי [המשיב], ולאחר זאת ישוב בית המשפט קמא ויבחן את שאלת מעצרו של [המשיב] עד תום ההליכים" (ראו: בש"פ 3202/22).
8. בהמשך להחלטה זו הציע המשיב חלופת מעצר בחווה חקלאית בגוש עציון, "חוות קשואלה", בפיקוחם של ששה מפקחים מוצעים. בתסקיר המעצר השני שהוגש ביום 8.6.2022, קבע שירות המבחן לגבי שניים מן המפקחים

המוצעים כי הם אינם מתאימים לפקח על המשיב בשל גילם ומאחר שהם אינם דמויות סמכותיות ומציבות גבול עבור המשיב. באשר לארבעה מפקחים נוספים שהוצעו - חבריו של המשיב, אחותו ועובדת בחווה - התרשם שירות המבחן כי הם אומנם "אנשים מתפקדים ונורמטיביים אשר גילו רצינות וביטא ידיעה ביחס לאחריות הנדרשת מהם במסגרת תפקיד הערבות" אך כי הם אינם ערים באופן מספק למצבי סיכון מצדו של המשיב. זאת בשים לב לדפוסי ההסתרה של המשיב ויכולתו להציג פסאדה חיובית אף בעת מצוקה. על כן, בסיכומי של דבר, שירות המבחן העריך כי "אין בידי מערך פיקוחי אנושי כלשהו, אף בתוספת של פיקוח אלקטרוני, להפחית ולצמצם את רמת הסיכון הנשקפת מ[המשיב]". כן ציין שירות המבחן כי החלופה המוצעת היא בחווה חקלאית תיירותית אליה מגיעים מבקרים, וכי הדבר יקשה על הפיקוח. גם הפעם שב שירות המבחן והמליץ על מעצרו של המשיב עד לתום ההליכים בעניינו.

9. בדיון שהתקיים ביום 15.6.2022 בבית המשפט המחוזי, במעמד הצדדים, נשמעו טענות הצדדים בהתייחס להתאמת החלופה. במסגרת זאת, נחקרו שלושה מתוך ארבעת המפקחים מהם התרשם שירות המבחן כאנשים נורמטיביים, ואף ניתנו הסברים נוספים לגבי מקום החלופה. בהחלטתו מיום 19.6.2022, הורה בית המשפט המחוזי על בחינת מעצרו של המשיב בפיקוח אלקטרוני ב"חוות קשואלה", ואף קבע כי ככל שיוגש דווח המאפשר זאת, יורה על מעצרו של המשיב בפיקוח אלקטרוני, בפיקוחם של שלושת המפקחים שנחקרו לפניו. בית המשפט המחוזי ציין כי נקודת המוצא לדיון היא החלטתו של השופט י' אלרון, ממנה עולה כי יש מקום לשקול אפשרות לשחרורו של המשיב לחלופת מעצר או למעצרו בפיקוח אלקטרוני. בית המשפט המחוזי הוסיף ובחן את המלצות שירות המבחן בעניינם של המפקחים המוצעים ובעניין מקום המעצר. באשר למפקחים המוצעים, קיבל בית המשפט המחוזי את המלצות שירות המבחן באשר לשניים מן המפקחים שנמצאו בלתי מתאימים בשל גילם. באשר לארבעת המפקחים הנוספים, סבר בית המשפט המחוזי כי לנוכח היותם מפקחים נורמטיביים ואחראים, כך גם להתרשמות שירות המבחן, נראה שהם יוכלו לבצע את תפקידם. באשר למקום המעצר, ציין בית המשפט המחוזי כי קיימים בחווה מספר מבנים נפרדים זה מזה, כך שהמשיב יוכל לשהות באחד מהם. צוין שאף שמקום המעצר המוצע אינו אידיאלי, מעצר המשיב באחד ממבני החווה בפיקוח אנושי ואלקטרוני עשוי להבטיח באופן סביר כי המשיב לא יצא ממקום המעצר, תוך שהובהר כי "המבנה שבו ישהה המשיב צריך להיות מבנה אשר בו לא שוהים ואליו לא נכנסים אורחי החווה". לאור כל האמור, הורה בית המשפט המחוזי על העברתו של המשיב למעצר בפיקוח אלקטרוני ופיקוח אנושי, בכפוף לבדיקת היתכנות הפיקוח, בתנאים הבאים: איסור על יצירת קשר עם המעורבים בפרשה; הפקדת סך של 50,000 ש"ח במזומן או בערבות בנקאית; התחייבות עצמית וערבות צד ג' של כל מפקח בסך 100,000 ₪. ביום 30.6.2022, לאחר שהתקבל דווח ממנהלת הפיקוח האלקטרוני, הורה בית המשפט המחוזי על העברתו של המשיב למעצר בפיקוח אלקטרוני במקום ובתנאים שפורטו.

10. להשלמת התמונה יוסף כי ביום 23.6.2022 נדון בבית משפט זה (השופט ע' ברון), עררו של שותפו של המשיב לביצוע העבירה, על החלטת בית המשפט המחוזי שהורתה על מעצרו עד לתום ההליכים. השופט ברון קבעה, כי אותם השיקולים שעמדו ביסוד החלטתו של השופט אלרון בעניינו של המשיב יפים גם בעניינו של השותף, ויש לנהוג בהם שוויון. לפיכך הורתה גם בעניינו של השותף על הצגת מערך פיקוח אנושי שייבחן על ידי שירות המבחן.

טענות הצדדים

11. בערר שלפני טוענת העוררת כי על אף חלוף הזמן מעת ביצוע העבירה נשקפת מהמשיב מסוכנות ברורה, וכי לא ניתן לאיינה בחלופה המוצעת. העוררת מצביעה על חומרת העבירה בה מואשם המשיב, וכן על כך שבחר לשמור על שתיקה במהלך חקירותיו. כמו כן סומכת העוררת את ידיה על שני תסקירי שירות המבחן שהוגשו בעניינו של המשיב

המצביעים על מסוכנותו, על דפוסי אישיותו הבעייתיים ועל כך שיהיה קשה לתת בו אמון. לגישה של העוררת לא מתקיימים בעניינו של המשיב טעמים חריגים המצדיקים סטייה מהמלצותיו של שירות המבחן. עוד מצינת העוררת כי מתקיים גם חשש להימלטות מן הדין לנוכח העונש החמור הקבוע לעבירה בה הוא מואשם וגילו המבוגר. העוררת אף טוענת כי טיב החלופה ומערך הפיקוח האנושי מעלים קשיים: כי שהותו של המשיב בחווה תיעשה תמורת תשלום; כי לא ברור האם התנאים הפיסיים של החלופה המוצעת מאפשרים את שהייתו של המשיב בה לאורך זמן; כי ספק אם יש בה כדי לענות לדרישה שנקבעה על ידי בית המשפט המחוזי ולפיה לא ישהו במבנה או יכנסו אליו אורחי החווה; כי היכרותם של שניים מן המפקחים המוצעים היא מהשנים האחרונות; וכי לא ניתן משקל מספק להתרשמות שירות המבחן כי המפקחים יתקשו לזהות מצבי סיכון. ולבסוף טוענת העוררת כי נפל פגם בהחלטתו של בית המשפט המחוזי משלא הורה על עיכוב יציאתו מן הארץ של המשיב כאחד התנאים למעצרו באיזוק אלקטרוני.

12. בדיון שהתקיים לפניי ביום 3.7.2022 שב בא כוחה של העוררת על עיקר טענותיה. מנגד, סמך בא כוח המשיב את ידו על החלטתו של בית המשפט המחוזי וטען כי יש בחלופת המעצר המוצעת כדי ליתן מענה הולם למסוכנות הנשקפת מן המשיב. בא כוח המשיב הדגיש כי חלפו כ-37 שנים מאז האירועים המתוארים בכתב האישום, כי המשיב עזב את קהילת "שובו בנים" לפני כ-12 שנים וכי הוא בעל עבר פלילי נקי. כמו כן ניתנו במעמד הדיון הבהרות ביחס לחלופה המוצעת. בא כוח המשיב הבהיר כי החלופה המוצעת אינה כרוכה בתשלום. כן הוברר כי מיקום החלופה, המצוי במתחם המגורים של בעלי החווה, מרוחק ומבודד ממוקד הפעילות התירותית של החווה המצוי במתחם אחר.

דיון והכרעה

13. לאחר שעיינתי בהודעת הערר, שמעתי את טענות הצדדים בדיון שהתקיים לפניי וניתנו הבהרות שונות, הגעתי למסקנה כי דין הערר להידחות בעיקרו.

14. בית המשפט המחוזי ביצע את מלאכתו ובחן את חלופת המעצר שהוצעה על ידי המשיב, בהתאם להחלטתו של בית משפט זה (השופט י' אלרון) מיום 19.5.2022. לאחר בחינת הסתייגויות שירות המבחן, שמיעת טיעוני באי כוח הצדדים, ולאחר שהתרשם מן המפקחים באופן ישיר, קבע בית המשפט המחוזי כי מעצרו של המשיב בפיקוח אלקטרוני בחווה האמורה בלווי פיקוח אנושי יכול לתת מענה הולם למסוכנות הנשקפת מהמשיב. אכן, המעשה המיוחס למשיב הוא מן החמורים בספר החוקים, ומסוכנות עושהו ברורה. לכך מצטרף החשש להימלטות מן הדין הנגזר מחומרת העונש הצפוי למשיב ככל שישורשע בדיון. כנגד אלה, וכפי שצוין הן על ידי בית המשפט המחוזי והן על ידי בית משפט זה, קיימים בעניינו של המשיב גורמים משמעותיים המפחיתים את הסיכון הנשקף ממנו חרף העבירה החמורה המיוחסת לו, בהם: העובדה שהעבירה בוצעה לפני שנים רבות; גילו המבוגר של המשיב הנושק לגיל 70; והעדר עבר פלילי לפני או אחרי העבירה המיוחסת לו בכתב האישום. כל אלה, בצירוף תפקודו והנורמטיבי של המשיב לאורך חייו, מלמדים שמעשיו החמורים ביטאו מסוכנות קונקרטית במצב הדברים כפי שתואר בכתב האישום. גם באשר לעילת ההימלטות מן הדין, צירוף גילו של המשיב עם העובדה שמדובר באב לעשרה ילדים וסב ל-35 נכדים, הקושרים אותו לישראל, מפחיתה במידת מה מעוצמתה של עילה זו.

15. אכן, לא בנקל יסטה בית המשפט מהמלצות שירות המבחן, אולם בעניינו פירט בית המשפט המחוזי בהחלטתו את הטעמים המצדיקים במקרה דנן סטייה ממסקנותיו של שירות המבחן וטעמיו נכוחים. כאמור, שירות המבחן מצא כי המפקחים המוצעים הם נורמטיביים ומגלים רצינות בהתייחס לאחריות הנדרשת מהם כמפקחים.

המפקחים נחקרו לפני בית המשפט המחוזי אשר התרשם מהם באופן ישיר ומצא כי הם יוכלו לבצע את תפקידם. ולעניין התאמת המפקחים לתפקידם יש לתת משקל של ממש להתרשמותה של הערכאה הדיונית מן המפקחים (ראו: בש"פ 1911/11 נווה נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (22.3.2011); בש"פ 3839/04 מדינת ישראל נ' בחירי, פסקה 5 (25.4.2004)). באשר למקום החלופה, בדיון שנערך לפני הוברר כי אין מדובר בחלופה הכרוכה בתשלום, כי החווה תחומה ומגודרת, וכי המבנה בו ישהה המשיב מבודד ומרוחק ממתחם המבקרים. בחינה כוללת של החלופה מעלה שמדובר בחלופה מרוחקת, מבודדת וגדורה, אשר בלווי פיקוח אלקטרוני ופיקוח אנושי מהווה חלופה העשויה לתת מענה הולם לעילות המעצר בנסיבות העניין.

16. עם זאת, ראיתי לעבות את מערך הערבויות שנקבע על ידי בית המשפט המחוזי, להגברת ההרתעה מפני הפרה של תנאי המעצר, באופן שהמשיב ימציא עירבון במזומן או בערבות בנקאית בסך 250,000 ₪, וכן תומצאנה התחייבות עצמית וערבות צד ג' של כל אחד מן המפקחים בסכום זהה. עוד אני מורה על מתן צו לעיכוב יציאתו של המשיב מן הארץ כמתחייב מהעברתו למעצר בפיקוח אלקטרוני. מובהר כי בכל עת ישהה עם המשיב אחד מן המפקחים שאושרו, והמשיב יהיה רשאי לצאת ממקום מעצרו למשפטו רק בלווי אחד מהם. עוד אוסיף את המובן, כי המשטרה תהיה רשאית לבקר בחווה, בכל עת, לשם בדיקת התקיימותם של תנאי המעצר, לרבות נוכחות המפקחים.

17. בכפוף לאמור לעיל, הערר נדחה.

ניתנה היום, ה' בתמוז התשפ"ב (4.7.2022).

שׁוֹפֵט